

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

ΤΟ μεγάλη οίκία, ὀλίγον σκοτεινὴ μὲ διαδρόμους εὐρεῖς καὶ αἰθούσας ἔτι εὐρυτέρας· ἔκειτο εἰς Μέγα Ρεῦμα ἐπὶ τῆς προκυμαίας.

Κατωκεῖτο μόνον ὑπὸ γυναικῶν. Ἡ κυρία Δόμνα εἶχε τέσσαρας θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ νεωτέρα ἦτο 17 ἐτῶν, καὶ τρεῖς ἀδελφὰς ἐκ τῶν ὁποίων ἡ νεωτέρα ἦτο τριακονταπενταετής.

Ὅταν ἤμην μικρὰ μ' ἔστειλεν ἡ μήτηρ μου πλησίον των διὰ νὰ μάθω τὰ πρῶτα γράμματα. Αἱ ἀδελφαὶ τῆς κυρίας Δόμνας δὲν ἠδύναντο νὰ μὲ ὑποφέρουν. Τὰς ἔβλεπα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται ὡς φαντάσματα μὲ τὰς συρομένας ἐσθῆτάς των, μὲ τὰ ὠχρὰ καὶ λιπόσαρκα πρόσωπά των καὶ μὲ τὰ ἄτπρα μανδύλια εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὅταν ὑπέφερον ἀπὸ τὸν νευρικὸν πονοκέφαλον ἤκουα στενυχμοὺς βαθεῖς, παράπονα πικρά, καὶ ἔβλεπα τὴν Ἑλένην νὰ τρέχῃ μὲ φιαλίδια καὶ μὲ λειμόνια. Τότε ἐξάρωνα πλησίον τῆς συμμαθητρίας μου Σοφίας καὶ ὁ μικρὸς Ἀρτέμης ὁ ἀδελφός της ἐθώπευε τὰ ὦτά του, διότι προησθάνετο ὅτι θὰ τοῦ τὰ ἐτραβοῦσαν ἄπονα.

Ἡ Ἑλένη ἦτο ἡ μικρὰ προστάτις μας· ὅταν προησθάνετο χηταιγίδα μᾶς ἐπλησίαζε μὲ ἀγάπην καὶ μᾶς ἔλεγε μὲ τὴν γλυκεῖαν φωνὴν της :

— Νὰ καθίσετε φρόνιμα διότι ἡ θεία ἡ μεγάλη ἔχει τὸν κεφαλόπονό της καὶ ξεύρετε πῶς ἅμα ἀκούσῃ βοή . . . .

— Ξέρω.. ξέρω.. ἀπῆντα ὁ Ἀρτέμης θωπεύων τὰ ὦτά του.

Ἐξῆς αὖ δύο ἔτη πλησίον των καὶ ποτὲ δὲν ἤκουσα ἓνα χχ-

ρωπὸ τραγοῦδι ἀπὸ τὰ χεῖλη των ἢ ἓνα γέλωτα ἤχηρὸν ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἤκουα τόσῳ συχνὰ εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ποτὲ κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς δὲν τὰς συνήντησα εἰς τὴν ἐκκλησίαν οὔτε εἰς τὸν περίπατον. Ἡ τάξις τῆς οἰκίας των ἦτο τόσῳ ἀκριδῆς πάντοτε, ὥστε κατέπληττε τὴν παιδικὴν κεφαλὴν μου. Τὰ πάντα τίς οἶδε πρὸ πόσων ἐτῶν εἶχον τὴν αὐτὴν θέσιν, ἀκὼμη καὶ ὁ Φίντος, τὸ σιυλάκι, ἐκοιμᾶτο πάντοτε παρὰ τοὺς πόδας τῆς θείας τῆς μεγάλης. Ὁ χαμηλὸς σοφᾶς ὠμοίαζε μὲ χάρτην γεωγραφικόν· ὅσῳ συλλογίζομαι δὲν ἤμπορῶ νὰ εὕρω παρομοίωσιν ἄλλην. Ὅπως ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην ἡ Εὐρώπη. ἔχει πάντοτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἐν γένει ἐκάστη ἡπειρὸς τὴν ἰδικήν της, τοιουτοτρόπως ἐκάστη θεία καὶ ἐκάστη ἀνεψιὰ εἶχον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν πάντοτε. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς των ὅλοι ἐπενθηφόρουν.

Ὅλα τὰ ζητήματα συνεζητοῦντο ἐκεῖ ἡσύχως καὶ ἐκάστη ἐδίδε τὴν ἰδέαν της, διότι αἱ γινῶμαι καὶ αἱ πεποιθήσεις ἦσαν διηρημέναι.

Ὁ Ἀρτέμις ἐζωγράφιζε στρατιώτας ἐπάνω εἰς τὸ ἀδόκιόν του, ἡ Σοφία ἐκοιμᾶτο ναρκουμένη ὑπὸ τὸν ψίθυρον τῶν χαμηλῶν ἐκείνων ζωνῶν, καὶ ἐγὼ ἤκουα ἅπληστος. Ἄν κατεδέχοντο νὰ μ' ἐρωτήσουν θὰ τοὺς ἔλεγα ὅτι εἶμαι μὲ τὴν γνώμην τῆς Ἑλένης. Ἠγάπων τὸν Πατριάρχην τὸν ὁποῖον ἡγάπα ἐκεῖνη καὶ τὸν πρωθυπουργὸν τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζε.

Ἡ μητέρα μου πολὺ τὰς ἐξετίμα καὶ τὴν ἤκουα νὰ λέγῃ πρὸς τὰς φίλας της:

— Θαρρεῖς πῶς οἰκογενειακὸν των εἶναι νὰ μένουν γεροντοκόριτσα. Νέαι μὲ τόσα προτερήματα μὲ τόση εὐμορφία δὲν θὰ εὕρισκον ἂν ἤθελον κἀνένα ἄνδρα; Μία νὰ κάμῃ τὴν ἀρχὴν κατόπι πιστεύω πῶς τὰ κορίτσια ὅλα θὰ ὑπανδρευθοῦν.

Ἐνίστε ἡ Ἑλένη ἔλεγε:

— Μητέρα, σήμερον θὰ καοῦν πυροτεχνήματα κάτω στὸ χωριό. Πῶς ἤθελαν νὰ τὰ ἰδῶ, ποτέ μου δὲν εἶδα.

— Ποιὸς σοῦ φέρει τὰ νέα; ἡρώτα ἀγρίως ἡ θεία ἡμεγάλη.

— Σχέσεις φαίνεται ἔπιασε . . . ἔλεγεν ἡ θεία Μαριγώ.

Τότε ἡ κ. Δόμνα ἐθώπευε τὴν Ἑλένην καὶ τῆς ἔλεγε σιγὰ στρεφόμενη πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἐκαθήμεν ἐγώ:

— Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἡ καλὴ ὅλα θὰ τὰ ἰδῇς, κόρη μου.

περίμενε νὰ παντρεύουμε καμμιὰ ἀδελφή σου καὶ τότε θὰ τρέχετε καὶ 'στοὺς χοροὺς καὶ 'στὰς διασκεδάσεις.

Ἡ Ἑλένη ἐκίνει μελαγχολικῶς τὴν κεφαλὴν, διότι δὲν ἐπίστευε νὰ γείνη αὐτὸ ποῦ ἔλεγεν ἡ μητέρα της.

Αἱ δύο μεγαλείτεραι ἀδελφαὶ της ἤρχισαν νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ νευρικὸν πονοκέφαλον καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἴδωσιν ἄνθρωπον στὰ μάτια. Ἡ τρίτη ἡ ὁποία ἦτο ὠραιότατη ἔκρυπτε φαίνεται καὶ νὺν τρυφερὸν μουσικόν, διότι ἦτο πολὺ σκεπτικὴ καὶ ποτὲ δὲν ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου, ἀλλ' εἰργάζετο ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἤκούετο ἡ φωνὴ της, φωνὴ ἡχηρά, νὰ τραγουδῇ πάντοτε τὸ ἴδιον τραγοῦδι «Εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου διατί νὰ σ' ἀπαντήσω.» Ὅταν ἡ θεία ἡ μεγάλη εἶχε τὸν πονοκέφαλον ἔστελλε τὴν Ἑλένην νὰ τῆς εἰπῇ νὰ παύσῃ καὶ τότε ἐπεκράτει τόση σιωπὴ ὥστε καὶ ἐγὼ ἀκόμη ἡ ὁποία δὲν εἶμαι φίλυπνος ἀπεκοιμώμενη πλησίον τῆς Σοφίας καὶ ὁ Ἀρτέμης ἐπάνω εἰς τὸ ἀβάκιον ἔκλειε τὰ ματάκια του.

Ὁ τοιοῦτος ὕπνος μᾶς ἐπεσκέπτετο συνεχῶς.

Μίαν ἡμέραν ἦλθεν ἡ μητέρα τῆς Σοφίας νὰ τὰς παρακαλέσῃ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ μικροῦ της.

— Δὲν θὰ ἔχωμεν ξένους, οὔτε θὰ γείνη βάπτισις ἐπίσημος. Εἰμπορεῖτε νὰ ἔλθετε.

Ἡ θεία ἡ μεγάλη ἐπροφασίσθη τὸ πένθος της καὶ ἀφοῦ πολὺ θερμῶς ἠὺχαρίστησε τὴν μητέρα τοῦ Ἀρτέμης τῆς ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃ.

— Τούλάχιστον τὴν Ἑλενίτσα νὰ μᾶς δώσετε.

Ἡ Ἑλένη ἔρριψεν ἐν βλέμμα ἐρευνητικόν ἐπὶ τῆς θείας τῆς μεγάλης καὶ ἐν ἄλλο παρακλητικόν ἐπὶ τῆς μητρός της.

— Ξεύρετε πῶς ἡ Ἑλένη χωρὶς ἡμᾶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔλθῃ. Σὰς εὐχαριστῶ ὅμως διὰ τὴν πρόσκλησίν σας.

— Ἡμεῖς πλέον ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας δὲν ἐξερχόμεθα· ἐλησμονήσαμεν τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος μᾶς ἐλησμονήσεν, εἶπεν ἡ θεία Μαριγώ.

Ἡ Ἑλένη ἔκλειε σιωπηλῶς καὶ ἔδρεχε μὲ τὰ δάκρυά της τὸ ἐργόχειρόν της. Ἡθελε νὰ ἔλθῃ· τὸ ἔβλεπε κἀνεῖς φανερά, μὰ πῶς νὰ τὸ εἰπῇ; Ἡ λέξις θέλω δὲν ἠκούσθη ποτὲ ἐκεῖ μέσα ἐκ μέρους τῶν μικροτέρων καὶ τώρα θὰ τὴν ἔλεγεν ἡ Ἑλένη; ὄχι βέβαια. Ἡ μήτηρ της τὴν ἐπλησίασε καὶ εἶπε

πρὸς αὐτὴν τὴν συνήθη παρηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν ἐκείνη κινουσα τὴν κεφαλὴν μελαγχολικῶς.

Μίαν ἡμέραν τὰς συνήντησα εἰς τὰ νεκροταφεῖα ὅλας συνεπληροῦτο ἑπταετία ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρός των.

Ἐκεῖ ἐντὸς τῆς οἰκίας των, ὅπου τὰ πάντα ἦσαν ὠχρά καὶ μελαγχολικά δὲν ἄφιναν μεγάλην ἐντύπωσιν· ἀλλ' εἰδὼ ἐν μέσῳ τῆς γελώσης φύσεως, ἐν μέσῳ ἄλλων ζώντων πλασμάτων ἢ ἀντίθεσις ἦτο καταπληκτική. Ἐνόμιζε κάνεις ὅτι ἐξήλθον ἀπὸ τοὺς τάφους τοὺς ὁποίους ἤρχοντο νὰ ἐπισκεφθῶσι· τόσῳ ἦσαν ὠχραὶ καὶ ἰσχναί. Ἡ Ἑλένη καὶ ἡ Δήμητρα δὲν ἦσαν ὠχραί· μάλιστα ἡ Δήμητρα ἦτο ὠραιότατη, ἀλλ' εἶχον καὶ τι διαφορετικὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δὲν ὁμοιάζον τοὺς λοιποὺς κατοίκους τοῦ πλανήτου μας. Αἱ θεαῖαι ἦσαν γονυπετεῖς καὶ εἶχον τὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ τάφου καὶ προσήυχοντο χωρὶς νὰ χύνουν δάκρυα. Εἰς τὰ φον παρακείμενον ἡ κ. Δόμνα μετὰ τῶν δύο πρεσβυτέρων θυγατέρων της, ἦτο ἐπίσης γονυπετής καὶ προσήυχετο κλαίουσα· ἦτο ὁ τάφος συζύγου πολὺ ἀγαπητοῦ. Ἡ Δήμητρα ἐβλεπε τὴν πέριξ φύσιν ῥεμβάζουσα καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐνὸς τάφου, ἐνῶ ἡ Ἑλένη ἐβλεπε τὸ πλῆθος καὶ ἐμειδία ὅταν ἐβλεπε κόρας τῆς ἡλικίας της κομφῶς ἐνδεδυμένας νὰ ὁμιλοῦν ἐλευθέρως καὶ νὰ γελῶσι παιδρῶς.

Ὁ ἱερεὺς ὅστις ἀνεγίνωσκε τὰς οἰκίας εὐχὰς εἰσέγησε καὶ ὅλαι ἠγέρθησαν σιωπηλαί καὶ κατήρχοντο τὴν ἀνθοστεφῇ ἀτραπὸν χωρὶς νὰ ὁμιλῶσι μετὰ τῶν. Ἐγὼ μετὰ τῆς μητρός μου τὰς ἠκολουθοῦμεν ἐπίσης σιωπηλαί· μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπλησίαζα τὴν Ἑλένην καὶ τῆς ἐδίδα τὰ ἄνθη τὰ ὅποια δι' ἐκείνην ἐσύναζα.

Μ' ὅλην τὴν μικρὰν ἡλικίαν μου ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ Ἑλένη διὰ νὰ χλαύσῃ τὴν ἡμέραν ποῦ ἡ μητέρα τοῦ Ἀρτέμη τὰς προσεκάλεσε, θὰ ἐπεθύμει πολὺ νὰ ὑπάγῃ. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μένῃ εὐχαριστημένη μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀπέραντο σπῆτι εἰς τὸ ὅποσον ἀντηχοῦσαν τόσῳ πένθιμα οἱ στεναγμοὶ τῶν νευρικών θείων καὶ τὸ θρηνῶδες ἄσμα τῆς Δήμητρος ;

Ἡ θεία ἡ μεγάλη ἐφοροῦσε πάντοτε γυαλιά, ἐνῶ κατὰ τὴν περίφημον ἡμέραν ποῦ τὰς εἶδα εἰς τὸ νεκροταφεῖον δὲν ἐφοροῦσε καὶ τοιοῦτοτρόπως εἶδα τὰ μάτια της τὰ ὅποια ἦσαν κυανᾶ.

“Ἦρπασα τὸν βραχίονα τῆς μητρός μου καὶ ἀνέκραξα περὶ χαρῆς:

— Μαμά, εἶδα τὰ μάτια της. Εἶναι γαλανά.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν διηγήθην εἰς τὴν Σοφίαν καὶ τὸν Ἀρτέμην ὅτι ἡ θεία ἡ μεγάλη ἔχει γαλανὰ μάτια· ἀλλ’ ὁ Ἀρτέμης κινῶν μὲ ἀμφιβολίαν τὸ πολύσαρκον πρόσωπόν του εἶπε:

— Ψέματα λές· ἡ θεία ἡ μεγάλη μάτια δὲν ἔχει.

“Ἐν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἤρχοντο, ἦτο καὶ εἰς γέρων ἱατρός, ὁ ὁποῖος ἤκουε πλέον τὰ κατὰ τῆς ὑγείας των παρόντων καὶ ὅτι ἡ αὐπνία κατήντησεν ἀνυπόφορος.

Ἐκίνει τὴν φαιδρὰν στρογγύλην κεφαλὴν του καὶ διέταττε φάρμακα πολλά· ἰδίως κατανάλωσις μεγάλη ἐγίνετο τῆς Βαλεριάνας. Δὲν ἔγραψε δὲ ποτὲ συνταγὴν χωρὶς νὰ ἀνασηκώσῃ τὰ δίοπτρά του λέγων·

— Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονοῦμεν, ἀγαπηταὶ κυρίαι, ὅτι καὶ ὁ περίπατος ὠφελεῖ πολὺ εἰς τοιαύτας περιστάσεις καὶ μάλιστὰ ὁ θαλάσσιος ἀήρ εἶναι φάρμακον πολύτιμον. Δοκιμάσατε καὶ αὐτὸ καὶ . . .

Ἀμέσως τὸν διέκοπτον καὶ τοῦ ἔφερον ἡ Ἑλένη γλυκὸ μέσα εἰς δίσκον ἀσημένιο καὶ ἔπειτα ἔδιδε καὶ εἰς ἡμᾶς. Αὐτὸ τὸ ἤξευρεν ὁ Ἀρτέμης καὶ ἅμα ἔβλεπε τὸν ἱατρόν, ἤρχιζε νὰ γλύφεται.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ζωὴ των ἡ ἀχρωμάτιστη, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἐντυπωμένη βαθειὰ εἰς τὴν φαντασίαν μου.

II

Ἐπέρασαν ἔτη πολλά· ἐγὼ ἔλαβον τὸ πτυχίον μου ἐκ τοῦ γυμνασίου μας καὶ ἐπειδὴ ἡ μελέτη τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἔβλαψε τὴν ὑγείαν μου, μετέβην εἰς Μέγα-Ρεῦμα ὅπως ζωογονηθῶ.

Συνήντησα τὴν Σοφίαν μεμνηστευμένην μὲ ἓνα πολὺ καλὸν νέον, ὁ ὁποῖος ἤρχετο κατὰ δεκαπενθημερίαν καὶ τὸν Ἀρτέμην, ἐκεῖνο τὸ παχουλὸ Ἀρτεμάκι τὸ ὁποῖον ἐκοιμᾶτο εἰς τὰ γόνατά μου, ἓνα ὠραῖον νέον καὶ ἐκ τῶν καλητέρων μαθητῶν τῆς Μεγάλης Σχολῆς. Ὡμίλει ὅμως πολὺ περὶ τετραγωνικῆς ρίζης καὶ δημηγοριῶν τοῦ Θουκυδίδου ὥστε ἠναγκάσθην νὰ ἀ-

πομακρυνθῶ ταχέως. Ἐκεῖνοι δὲν ἐνοοῦσαν νὰ μ' ἀφήσουν καὶ ἤρχισεν ἡ Σοφία νὰ μοῦ περιγράφη τὸν μνηστῆρά της· ποίου σχήματος πῖλον φέρει καὶ πόσα σιγάρα καπνίζει καὶ πῶς πε-
ριπατεῖ καὶ τί της λέγει καὶ ὅτι φιλεῖ της γιαγιᾶς τὸ χέρι καὶ
τὴν μητέρα της τὴν φωνάζει «μητέρα».

— Θυμᾶσαι τὸ σπῆτι ποῦ ἐπηγαίναμεν ὅταν ἤμεθα μικραί;

— Ναὶ βέβαια, τὸ θυμοῦμα· εἶπε θυμωμένη ὀλίγον διότι
διέκοψα τὸ προσφιλὲς θέμα της.

— Πηγαίνω νὰ τὰς ἰδῶ.

— Θὰ ἔλθωμεν μαζύ σου, εἶπεν ὁ Ἀρτέμης, ὁ ὁποῖος κα-
τῶρθωσε νὰ με πλησιάσῃ πάλιν.

— Ναί, θὰ ἔλθωμεν· τί κρίμα, νὰ μὴ ἔρχεται ὁ Κωνσταν-
τῖνός μου χάθε κυριανή· θὰ τὸν ἔβλεπες. Δὲν εἰμπορεῖ νὰ
λείψῃ· ξεύρεις, ἐργάζεται εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Ἄν σὲ γνω-
ρίσῃ θὰ σ' ἀγαπήσῃ πολὺ. ὦ, δὲν φαντάζεσαι πῶς ἀγαπᾷ τὰς
φίλας μου καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἐγὼ ἀγαπῶ.

— Σοῦ ξεύρει καὶ μιὰ ἄλγεβρα!!

— Καὶ ἀστεῖος, ἀγάπη μου· ἄχ πρέπει, πρέπει νὰ τὸν γνω-
ρίσῃς. Θὰ μείνης πολλὰς ἡμέρας στὸ χωριό;

— Ἐνα μῆνα.

— Θὰ τὸν γνωρίσῃς τότε.

Ἡ προκυμαία ἡ πρὸς τὸ μέρος της Ξηροκρήνης ἦτο πλή-
ρης κομποῦ πλήθους, ὅπερ ἀνέπνεε μεθ' ἡδονῆς τὴν αὔραν
τοῦ Βοσπόρου.

Πλησίον της λάλου Σοφίας, τοῦ φαιδρου Ἀρτέμη καὶ της
ὠραίας θεᾶς της ἀπέναντι ἀσιατικῆς ἀκτῆς ἠσθάνθη τὸ στή-
θος μου ἐλαφρὸν καὶ ἐλησμόνησα τὰς μελανὰς σκέψεις μου·
διότι ἐνόμιζον ὅτι εἶμαι φθισικὴ καὶ ὅτι θὰ ἀποθάνω. Εἶχον
μάλιστα ἑτοιμον τὸ ἐπιτύμβιον μου καὶ ἔγραψα ἕνα παθητικώ-
τατον ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τὸν κόσμον, τὸν ὠραῖον κόσμον, τὸν
ὁποῖον μετὰ λύπης ἄφινα.

Ὅταν ὁμως ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐνείνην τὴν μεγάλην
καὶ σιωπηλὴν, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν μου πιεζομένην καὶ πρὸς
στιγμὴν ἠθέλησα νὰ φύγω, ἀλλ' ἡ Σοφία μὲ παρέσυρε καὶ
διηλθον τοὺς εὐρεῖς σκοτεινοὺς διαδρόμους σχεδὸν μηχανικῶς.
Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι εἶμαι ὁ ἀποκοιμισμένος τοῦ παρα-
μυθιοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ πολυετῆ ὕπνον ἐξύπνησε καὶ εὔρε νὰ τὸν

περικυκλώνουν τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐκοιμήθη μόνον μίαν νύκτα. Τὰ πάντα κατεῖχον τὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχον καὶ πρὸ ἐνδεκα ἐτῶν. Τὰ παραπετάσματα ἦσαν διηυθετημένα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον· ὁ σοφᾶς ἦτο ὁ ἴδιος σκεπασμένος μὲ τὰ λευκὰ σκεπάσματα τοῦ καὶ αἱ θέσεις αἱ ἴδιαι· ἡ θεία ἡ μεγάλη κατεῖχε τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ σοφᾶ, ἡ κ. Δόμνα τὴν ἀριστερὰν καὶ αἱ ἄλλαι ὅλαι, ὅπως τὰς ἐνθυμού- μην πενταετῆς, ἐκάθηντο. Ὅταν ὅμως ἔρριψα βλέμματα παρρηρητικὰ ἐπὶ τῶν προσώπων, ἐξηκρίβωσα ὅτι μόνον τὰ με- λανὰ ἐνδύματα ἦσαν ὅμοια, ἀλλ' ἡ ῥεύσασα ἐνδεκαετία ἐπέ- φερε σπουδαίαν μεταβολὴν ἐπὶ τῶν μορφῶν των. Ἡ θεία ἡ με- γάλῃ ἔφερε τώρα δύο διόπτρας καὶ ἦτο ἡφανισμένη ἀπὸ τὰς νευρικὰς μεταβολὰς αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο συνεχέστεραι. Ἡ θεία Μαριγὼ ἡ ὁποία ἦτο ὡς μούμια λευκὴ καὶ ἄσαρκος, δὲν ἦνοι- γε πλέον τὰ χεῖλη διὰ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἡ θεία Εὐφημία ἡ ὁποία ἄλλοτε ἔφερε στηθόδεσμον καὶ μετεχειρίζετο ὀριζόκονιν εἰς τὸ πρόσωπόν της, ἦτο τώρα ὅλως διόλου ἀπεριποίητος, ἀφε- θεῖσα εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ γήρατος, τὸ ὁποῖον τὴν παρέσυρε.

Ἡ μεγαλειτέρα ἀδελφὴ τῆς Ἑλένης εἶχε πλησίον της φιάλην πλήρη ὑπολεύκου ὑγροῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὠλιγόστευεν ὡς ἔλεγεν ὁ πονοκέφαλός της. Καὶ προσέθετεν ἐπισφραγίζουσα ἐκάστην ὁμιλίαν της:

— Αὐτὸ εἶναι· ἡ σωτηρία μου καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη τὸ πίνω ἀντὶ τοῦ νεροῦ. Εἶναι τόσῳ εὐκολο πρᾶγμα καὶ ὅμως αἱ θεῖαι δὲν τὸ παραδέχονται. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ παπᾶ - Θανάσης. Καὶ ὅμως ἔχω διαφορὰ μεγάλη. Καμμιά φορὰ μὲ τὸ τίποτε ἰα- τρεύεται κανεὶς.

Ἡ Ἀνθὴ μοῦ ἀφῆκε μεγάλην ἐντύπωσιν. Ποτὲ δὲν ἐδι- καίωσα τὰς ψιμυθιουμένους γυναῖκας· ἡ ἀπάτη εἶναι πάντοτε μισητή. Καὶ ὅμως εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου εἶδον δύο τοιαύτας, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἠσθάνθην βδελυγμίαν οὔτε ἔδειξα καταρρόνησιν. Ἡ μία ἐπάλαψε κατὰ τῆς ἀδιαφορίας συ- ζύγου λατρευτοῦ καὶ ἡ δυστυχὴς προσπαθοῦσα νὰ νικήσῃ, με- τεχειρίσθη μεταξὺ ἄλλων καλλυντικῶν καὶ τὸ ψιμμύθιον. Εἰ- μι βεβαία ὅτι τὸ ψιμμύθιον θὰ ἐφεῦρε δυστυχὴς ἐγκυαλει- φθεῖσα σύζυγος. Ἡ ἄλλῃ ἦτο ἡ Ἀνθὴ, ἥτις διῆλθε τὰ ὠραῖα νεανικὰ ἔτη της ἐν μέσῳ κλονισμῶν νευρικῶν καὶ ἤδη ἐπόθει

τὴν ἀσκόπως παρελθοῦσαν νεότητα καὶ ἤρχισε νὰ ἐνδύεται κομφῶς, νὰ κτενίζεται κατὰ τὸν συρμὸν καὶ . . . νὰ φέρῃ ψιμύθιον.

Ἐπὶ τῆς προώρου ρυτιδωθείσης μορφῆς της, τὸ ψιμύθιον ἐφαίνετο λέγον:

— Βλέπετε τὴν μορφήν ταύτην ἐφ' ἧς κάθεται τόσῳ ἀγέρωχως ; τρέμει διὰ τὸ γῆρας, φρίττει διὰ τὴν τύχην ἣτις τὴν περιμένει — καὶ προσεκάλεσεν ἐμὲ ὡς πανσθενῆ προστάτην.

Ἡ ἀτυχὴς Ἀνθὴ ἤδη καὶ ἐκοιμᾶτο καὶ ἔτρωγε βοηθουμένη ὑπὸ τῶν διὰ μορφίνης ἐνέσεων.

Ἄμα εἶδον τὴν Σοφίαν τὴν ὑπεδέχθησαν μειδιῶσαι καὶ ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐγὼ ἤμην ἡ μικρούλα συμμαθήτρια τῆς Σοφίας μ' ἐφίλησαν ὅλαι μὲ ἀγάπην καὶ μὲ ἠρώτησαν τὰ κατ' ἐμέ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐρρίγησα. Ἦκουσα ἐκ τοῦ ὑπερφῶρου τὴν αὐτὴν φωνὴν τὴν ὁποίαν ἤκουον πρὸ ἐνδεκαετίας νὰ ψάλλῃ περιπαθῶς « εἰς τὸ ρεῦμα, τῆς ζωῆς μου διατί νὰ σ' ἀπαντήσω ». Ἡ Δυστυχὴς Δήμητρα !! Ἐκεῖ ἐπάνω μόνη, κατὰμονη, ἐξηκολούθει νὰ ζῇ μὲ τὰς ἀναμνήσεις τίς εἶδε τίνος ὀνείρου. Ἐνῶ ἡ Σοφία διηγεῖτο τὰ κατ' ἐμέ ἐγὼ ἐσκεπτόμην πόσας πικρὰς ἱστορίας ἀπογοητεύσεων καὶ δακρύων ἔκρυπτεν ἐκάστη τῶν νευροπαθῶν τούτων γυναικῶν, αἵτινες ἔζησαν οἰκειοθελῶς ἐνταφιασμένοι εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον οἶκον, τόσῳ πλησίον τῆς γελώσης φύσεως καὶ τῆς φαιδρᾶς κοινωνίας.

Ἡ κ. Δόμνα κύπτουσα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν ἀφοῦ μᾶς ἡσπᾶσθη μᾶς ἔφερε μόνη της γλυκὸ μέσα εἰς τὸν ἴδιον ἀσημένιον δίσκο. Ὁ Ἀρτέμις μὲ εἶδε καὶ ἐμειδίασεν ἐνθυμήθη τὰς ἡμέρας τῆς λαιμαργίας του, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐμειδίασα· μοῦ ἐφαίνετο ἱεροσυλία.

Μία ἐρώτησις ἀνῆρχετο εἰς τὰ χεῖλῃ μου, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξέφραζον φοβουμένη μήπως ἀναξέσω πληγὰς. Δὲν ἐδλεπα τὴν Ἑλένην, τὴν συμπαθῆ Ἑλενίτσαν τὴν ὁποίαν τόσῳ ἡγαπῶμεν. Μήπως ἀπέθανεν; Ἀχ, ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὰ πικρὰ δάκρυά της. Ἡγάπα ἡ δυστυχὴς τὸν κόσμον· ἐγὼ τὴν εἶχον ἐννοήσει τότε.

Μοῦ ἤλθαν δάκρυα καὶ δὲν ἤξευρα πῶς νὰ τὰ κρύψω.

Ὁ Ἀρτέμις ἐμάντευσε τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως.

Ὅτε ὁ καθαρὸς τῆς θαλάσσης ἀὴρ μ' ἐξωγόνησεν, ἠρώ-
τησα μὲ τρέμουσαν φωνὴν τὴν Σοφίαν :

— Καὶ ἡ Ἑλένη ;

— Ἄ, ἐκείνη ὑπανδρεύθη.

— Ναί... πῶς ἐχάρηκα ἡγάπα ἐκείνη τὸν κόσμον. Φαν-
τάζομαι τί εὐτυχῆς ποῦ θὰ εἶνε.

— Κανεῖς δὲν εἴμπορεῖ νὰ γνωρίζῃ ἂν ἡ Ἑλένη εἶναι σή-
μερον εὐτυχῆς.

— Μὰ ἀφοῦ ἐξηλθε ἀπὸ αὐτὸ τὸ σπίτι ὅπου γίνεται κανεῖς
χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ νευρικός ;

— Μήπως ἐμῶν εἰς καλλίτερον ;

— Ἄχ ἡ καυμένη, γιὰ εἶπέ μου τα ὅλα.

Ὁ κ. Δημητριάδης ἦτο ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἂν ἐνυμφεύετο
εἰς τὴν νεότητά του εἴμποροῦσε κατὰ τὴν γνώμην τῆς μαμᾶς
νὰ λάβῃ ὡς προίκα καὶ 20,000 λίρας τουρκικᾶς. Μὰ ἐκεῖνος
ἐνόμιζε τὸν γάμον σκλαβιά καὶ ἔζησε τὸν βίον του εἰς καθη-
μερινὰς διασκεδάσεις καὶ περιηγήθῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ἔγεινε
πεντήκοντα ἐτῶν χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

Ἡ περιουσία του ἦτο κατεστραμμένη πλέον, ἡ ὑγεία ὄχι
πολὺ εὐάρεστος καὶ ἡ γραῖα μήτηρ του ἦτο πρὸ διετίας κλι-
νῆρης. Ἐσκέφθη τότε ἡ μᾶλλον ἄλλοι τοῦ ἔδωκαν νὰ ἐννοήσῃ
ὅτι ἂν νυμφευθῇ καμμίαν νέαν πτωχὴν ἀλλὰ καλὴν καὶ σώ-
φρονα οἰκοκυράν, θὰ εὕρῃ διέξοδον ἀπὸ τὸν λαβύρινθον ὅπου τὸν
ἔρριπεν ἡ ἀτυχεσία τοῦ παρελθόντος.

Διὰ τῶν λειψάνων τῆς περιουσίας του ἐσχημάτισεν ἐν μι-
κρὸν κεφάλαιον τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ζήσῃ ἐντίμως μία
συγγενὴς του ὡς σύζυγον κατάλληλον τὸν συνεβούλευσε νὰ
ἐκλέξῃ μίαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Δενδράκη. Καμμία δὲν ἐδέ-
χθη μόνον ἡ Ἑλενίτσα συγκατένευσε.

— Ἄχ, ἐγὼ τὴν ἐννοῶ ὁ γάμος ἦτο δι' αὐτὴν ἡ ἀπελευ-
θέρωσις, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν σκλαβιάν.

— Ναί, ναί· τώρα περιποιεῖται τὴν πενθεράν της καὶ τὸν
σύζυγόν της, ὁ ὁποῖος ὑποφέρει ἀπὸ ἀρθρίτιδα. Ποτὲ δὲν πα-
ραπονεῖται καὶ ζῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου της τὴν ζωὴν
τὴν ὁποίαν ἔζησεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρός της.

— Πῶς ἤθελα νὰ τὴν ἔβλεπα . . .

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις πηγαίνομεν, εἶπεν ὁ Ἀρτέμης παρατη-
ρῶν τὸ ὠρολόγιόν του.

III

Ἡ οἰκία τῆς Ἑλένης εὐρίσκετο εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου· ἕως οὗτο νὰ μεταβῶμεν ἐκ τῆς προκυμίας εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἡ Σοφία μοῦ ἔκαμε μίαν σύντομον περιγραφὴν τῶν προσόντων τοῦ μνηστῆρός της, τὴν ὁποίαν συνέκρινε πρὸς τὸν κ. Δημητριάδην· ἀποτέλεσμα τῆς συγκρίσεως ἦτο ἡ θρια-
βευτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ Κωνσταντίνου.

Ὅταν ἐφθάσαμεν, ἡ Σοφία ἔκρουσε τὸν κῶδωνα καὶ ὑλακαὶ κυνὸς ἠκούσθησαν. Μᾶς ἤνοιξε μία ὑπηρετρία ἡλικιωμένη, ἡ ὁποία ἐγνώριζε τὴν φίλην μου, διότι ἀμέσως μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἦτο αἴθουσα μεγάλη πολυτελῶς ἐπιπλωμένη ἐπὶ κινητοῦ θρονίσκου ἦτο ἐξηπλωμένος ὁ κ. Δημητριάδης καὶ ἐπὶ μικροῦ σοφᾶ ἡ γραῖα μήτηρ του. Ὁ κ. Δημητριάδης, ὁ ὁποῖος διῆλθε πολυτάραχον νεότητα, ἐγνώριζε πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔλεγε μὲ πολλὴν χάριν. Ἐνίοτε ἠκούετο καγχασμὸς ξη-
ρὸς ἐκ τοῦ στήθους τῆς γραίας καὶ λέξεις ἀκατάληπτοι ἐξήρ-
χοντο τοῦ στόματός της· ἦτο παλὶμπαις. Ἀπέναντι τοῦ κ. Δημητριάδου ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχεν εἰκὼν αὐτοῦ εἰς φυσικὸν μέγεθος. Ἦτο εὐγενοῦς καλλονῆς, ἡ στάσις του πλήρης χά-
ριτος καὶ ἡ περιβολὴ του ἀμέμπτου καλαισθησίας.

Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας μὲ ἀπέσπασεν ἡ εἵσοδος τῆς Ἑλένης.

Πόσον συνεκινήθη· ἦτο ὠχρά, λιπόσαρκος, πενηθοροῦσα. Ἐσύρετο ἡ μέλαινα ἐσθῆς της καὶ εἶχε φιαλίδιον ἀμμωνίας εἰς τὰς χεῖρας, τὸ ὁποῖον ὠσφραίνεται. Μὲ ἀνεγνώρισεν ἀμέ-
σως, μὲ ἡσπᾶσθη ἄνευ διαχύσεως καὶ ἀφοῦ μὲ ἠρώτησε τὰ κατ' ἐμὲ ἤρχισε νὰ παραπονῆται διὰ τὴν νευραλγίαν αὐτὴν, ἡ ὁποία δὲν τὴν ἄφινε ποτὲ ἡσυχον καὶ διὰ τὴν ἀϋπνίαν ἡ ὁποία τὴν ἀπελπίζει.

Παρατήρησε τὸ ἐκκρεμές, ἤνοιξε μικρὰν σκευοθήκην καὶ πλησιάσασα τὴν γραῖαν τῆς ἔδωκε μὲ προσοχὴν ἐν καταπό-

τιον, τὸ ὁποῖον ἐκείνη κατέπιε κλαίουσα ὡς παιδίον. Κατόπιν ἐπλησίασε πάλιν τὴν σκευοθήκην καὶ λαβοῦσα φιαλίδιον ἔθεσεν ἐντὸς ποτηρίου πλήρους ὕδατος ὀλίγας σταγόνας καὶ τὸ προσέφερεν εἰς τὸν σύζυγόν της.

Οὔτε ἴχνος μειδιάματος εἰς τὰ ὠχρὰ χεῖλη της, οὔτε σπινθήρ ἐνδομύχου χαρᾶς ἐπὶ τῆς ἀψύχου μορφῆς της.

Δὲν τὸ ἀποκρύπτω. Κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡσθάνθη αἰσθημα μίσους καὶ περιφρονήσεως διότι παρεξήγησε τὴν ἰερὰν λέξιν « σύζυγος ». Ἐξῆσε τὴν ζωὴν του τίς οἶδε πῶς, καὶ τώρα ἔλαβε, μεταχειρισθεὶς ὡς ὄργανον τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, μίαν νοσοκόμον διὰ τὴν παλίμπαιδον μητέρα του καὶ διὰ τοὺς ἀρθριτικούς πόδας του.

Ἡ δυστυχὴς Ἑλένη! ποῖον μέλλον κινήσεως καὶ ἐλευθέρου αἔρος νὰ ἐπλάττειν ὅτε τὴν ἐστόλιζον μὲ τὰ ἄνθη τῆς λεμονέας !! Καὶ τώρα τὸ φανικὸν ὄξύ, ἡ καμφορά, οἱ γέλωτες τῆς γραιῆς καὶ αἱ μεμφιμοιρίαι τοῦ ὑποφέροντος συζύγου εἶναι ἡ ἐλευθερία τὴν ὁποῖαν ὠνειροπόλησε.

Ἀνεχώρητα πολὺ κατηφῆς καὶ εἶπον πρὸς τὴν Σοφίαν·

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῦ ἀνέγνωσα ὅτι «ὁ ἀνὴρ διὰ τοῦ γάμου ἐξέρχεται τοῦ κόσμου καὶ ἡ γυνὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον». Ἡ δυστυχὴς Ἑλένη δὲν τὸν ἐγνώρισε τὸν κόσμον. Δὲν εἶνε ὅμως μόνη· πόσαι ζῶσι πλησίον τῶν γονέων των περιορισμένοι καὶ ἐνῶ τὰς βρυχαλίζει ὅμως ἡ ἐλπίς ὅτι αὔριον — μεθούριον στηριζόμενα εἰς τὸν βραχίονα ἀγαπητοῦ συζύγου θὰ ἀποκτήσωσι σχετικὴν ἐλευθερίαν, ἐν τούτοις ὁ σύζυγος ἐκεῖνος ἀπογοητευθεὶς ἀπὸ τὸν κόσμον βαρύνεται καὶ νὰ ὁμιλήσῃ ἀκόμη πρὸς τὴν σύζυγόν του.

— "Ὅχι πάντοτε, εἶπεν ἡ Σοφία.

— "Ὅχι πάντοτε, ἐπανελάβεν ὡς ἡχὼ ὁ Ἀρτέμης.

Μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν μου πυρέσσουσα· καὶ παρ' ὀλίγον νὰ γείνω καὶ ἐγὼ νευρικὴ σκεπτομένη τὰς δύο οἰκίας τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθην, ἀλλ' ἐξήλθομεν τὴν νύκτα μὲ τὰς λέμβους εἰς περίπατον καὶ οἱ φαιδροὶ τῶν φίλων γέλωτες μ' ἔθεράπευσαν.

Ἐν Κωνσταντίνῃ, Ἰουνίος τοῦ 1891.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

